ORCID: 0009-0007-1647-885X
https://doi.org/10.58187/rim.141-142.03
CZU: 811.136.1'272:94(478)''1812/1828''

OPEN ACCESS JOURNALS CC BY

Gheorghe Negru*

STATUTUL JURIDIC AL LIMBII ROMÂNE ȘI IMPUNEREA LIMBII RUSE ÎN INSTITUŢIILE ADMINISTRATIVE DIN BASARABIA (1812-1828)**

THE LEGAL STATUS OF THE ROMANIAN LANGUAGE AND THE IMPOSITION OF RUSSIAN LANGUAGE IN THE ADMINISTRATIVE INSTITUTIONS OF BESSARABIA (1812–1828)

Rezumat: În Basarabia, după anexarea sa la Imperiul Rus în 1812, autonomia provizorie a regiunii și statutul juridic al limbii române au fost subminate sistematic. Deși actele fondatoare, precum „Constituirea administrației provizorii în Basarabia" din 23 iulie 1812 și „Statutul privind crearea Regiunii Basarabiei" din 29 aprilie 1818, garantau utilizarea ambelor limbi, rusă și română, în administrație, în practică, s-a creat un sistem disfuncțional. Studiul arată că lipsa deliberată a traducătorilor a transformat conflictele lingvistice într-un instrument strategic de rusificare. Oficialii ruși, precum guvernatorul Harting și comisarul Malevici, au refuzat să folosească limba română, provocând blocaje administrative. Aceste disfuncționalități au servit ca pretexte pentru a justifica impunerea limbii ruse și pentru a centraliza puterea. Procesul a culminat cu desființarea biroului moldovenesc în 1824-1825 și cu ignorarea hotărârilor Consiliului Suprem de a angaja traducători. Aceste acțiuni au dus la anularea autonomiei Basarabiei prin „Regulamentul" din 1828. Astfel, soarta limbii române a fost direct legată de politica imperială a Rusiei de a asimila teritoriul și de a-l transforma dintr-o entitate cu statut special într-o regiune apropiată tipologic guberniilor.

Cuvinte-cheie: Basarabia, Imperiul Rus, statut juridic, autonomie, administrație, limba română

Abstract: In Bessarabia, following its annexation by the Russian Empire in 1812, the region's provisional autonomy and the legal status of the Romanian language were systematically undermined. Although founding acts, such as the „Constitution

* **Gheorghe Negru,** gheorghe.negru@sti.usm.md, doctor în istorie, cercetător științific coordonator la Institutul de Istorie al USM. https://ror.org/search.

** Studiul a fost elaborat în cadrul subprogramului 010401: Coordonatele modernizării social-economice, politice, administrative și culturale în Moldova, Basarabia, RASSM, RSSM și Republica Moldova în context regional și european (studii, documente, sinteze).

of the Provisional Administration in Bessarabia" of July 23, 1812, and the „Statute regarding the creation of the Bessarabia Region" of April 29, 1818, guaranteed the use of both languages, Russian and Romanian, in the administration, in practice, a dysfunctional system was created. The study shows that the deliberate lack of translators transformed linguistic conflicts into a strategic instrument of Russification. Russian officials, such as Governor Harting and Commissioner Malevich, refused to use Romanian, causing administrative blockages. These dysfunctions served as pretexts to justify the imposition of the Russian language and to centralize the power. The process culminated with the abolition of the Moldovan bureau in 1824–1825 and the ignoring of decisions made by the Supreme Council to hire translators. These actions led to the annulment of Bessarabia's autonomy through the „Regulation" of 1828. Thus, the fate of the Romanian language was directly tied to Russia's imperial policy of assimilating the territory and transforming it from an entity with a special status into a region typologically similar to a standard guberniya (governorate).

Keywords: Bessarabia, Russian Empire, legal status, autonomy, administration, Romanian language

După anexarea la Imperiul Rus în 1812, Basarabia a obținut un statut juridic distinct, diferit de cel al guberniilor rusești centrale, dar și de cel al autonomiilor „constituționale", „politice" sau „legislative" din vestul imperiului. Astfel, demnitarii de la Sankt Petersburg au acceptat organizarea unui Guvern Regional, utilizarea limbii române și a legilor locale în activitatea departamentelor acestuia. Această decizie a individualizat Basarabia în raport cu celelalte gubernii ruse. Totuși, noua regiune a primit o autonomie administrativă provizorie și limitată, comparativ cu autonomiile „constituționale" din vest. Această autonomie era subminată, de la bun început, de faptul că actele fondatoare evitau să legifereze primatul limbii române în fața celei ruse. La aceasta se adăugau și alte aspecte, precum permisiunea de a angaja funcționari ruși sau străini în administrația regională și a ținuturilor, dar și derogările de la prevederile care permiteau utilizarea legilor locale în judecarea litigiilor civile și penale în care erau implicați ruși. Aceste condiții au dus la subminarea treptată a utilizării limbii române și la diminuarea rolului elementelor naționale în cadrul autonomiei basarabene.

O analiză a istoriografiei care a studiat organizarea administrativă a Basarabiei între 1812 și 1828 (și, implicit, statutul juridic al limbii române) arată o abordare nediferențiată a autonomiei Basarabiei față de alte regiuni vestice ale Imperiului Rus (precum Ucraina „hatmanată", provinciile baltice, Principatul Finlandei sau Regatul Poloniei). Toate aceste regiuni au fost considerate „constituționale". Aceste aprecieri se regăsesc în diverse lucrări, de la cele din perioada țaristă (A. Zașciuk, L. Casso, F. Vighel), cele interbelice românești (I. Nistor, C. Aldea, A. Crihan, I. Pelivan), cele sovietice (B. Nolde), dar și în cele mai recente din Rusia (S. Kodan, S. Fevraliov, V. Grosul, A. Kaleavkina etc.) și Republica Moldova (Lucia Argint)[1].

[1] Alexei Agachi, *Basarabia sub regim țarist (1812-1868). Administrație și politică*, Pontos, Chișinău, 2022, pp. 20,33, 34, 43,52, 53, 58, 75, 96, 98, 101, 118.

Există motive diferite pentru aceste aprecieri, care nu au ținut cont de diferențele dintre statutul juridic al Basarabiei și cel al Principatului Finlandei sau Regatului Poloniei. Unii autori, majoritatea ruși, au dorit să „umanizeze" regimul autocrat țarist, pentru a sublinia rolul „eliberator", „civilizator" și „progresist" al Imperiului Rus în Basarabia. Pe de altă parte, alți autori, în special români, au intenționat să evidențieze rolul și „succesele" nobilimii locale în confruntarea cu puterea imperială centrală.

O parte dintre autorii români contemporani au preluat, fără a le supune unei analize critice, terminologia istorică „consacrată" pentru a analiza situația din Basarabia. În acest context, autorul textului, în două articole publicate anterior, a folosit termenul „constituție" pentru a descrie „Așezământul" din 28 aprilie 1818. Însă, el nu a făcut acest lucru pentru a sublinia caracterul constituțional al sistemului administrativ-juridic din Basarabia, ci pentru a scoate în evidență discrepanța dintre principiile juridice stipulate în document și politica lingvistică reală a autorităților țariste. Autorul a subliniat, pe de o parte, că în perioada 1812-1828, statutul juridic al limbii române în Basarabia era considerat a fi egal cu cel al limbii ruse, limba de stat a Imperiului Rus. O astfel de abordare, în absența unor prevederi clare care să protejeze limba română de abuzurile și constrângerile administrative ale autorităților ruse, a reprezentat, în mod evident, o exagerare. Pe de altă parte, acesta a notat că demnitarii imperiali, în ciuda prevederilor din actele de la 1812 și 1818, nu au avut niciodată intenția de a crea un cadru real pentru „funcționarea egală a limbilor rusă și română". Mai mult, ei au transferat responsabilitatea de a angaja și remunera translatorii către bugetele locale, care erau, oricum, insuficiente pentru cheltuielile curente. Situația respectivă a generat o sursă permanentă de neînțelegeri, tensiuni și conflicte între diferitele departamente, o problemă care a persistat pe întreaga durată a perioadei de autonomie și mult timp după aceea[2].

Potrivit istoricului S. Agadjanov, cel care a realizat prima încercare de a clasifica și teoretiza statutele juridice ale autonomiilor din Imperiul Rus, există două tipuri principale de autonomii. Autonomiile administrative, considerate „foarte apropiate, dar nu identice cu autoadministrarea", se caracterizează prin existența unor organe administrative proprii, adesea bazate pe alegeri. Totuși, acestor entități le lipsește un statut oficial constituțional și propriile organe legislative publice.

Pe de altă parte, autonomiile politice sau legislative se disting printr-un „statut nondelegabil", stabilit prin tradiție, practică juridică sau legislație. Acestea dețin propriile organe legislative și prerogative interne legitime, fiind limitate doar de puterea absolută a monarhului. Din perspectiva „caracterului organizării politice", S. Agadjanov a identificat patru subtipuri de autonomii administrative

[2] Gheorghe Negru, *Limba română în instituțiile juridice și administrative din Basarabia (1812-1828)*, în „Caiete de Istorie", Chișinău, an II, nr. 1 (5), decembrie 2002, p. 1-3; Idem, *Constituția" din 1818 și funcționarea limbii române în instituțiile juridice și administrative din Basarabia*, în „Destin Românesc. Revistă de istorie și cultură". Serie nouă, Chișinău, 2006, an I (XII), nr. 2 (46), p. 81-87.

în istoria Imperiului Rus. Dintre acestea, un subtip relevant este cel al „unităților administrativ-teritoriale ale periferiilor vestice" care, în opinia autorului, „au păstrat în componența imperiului fostul statut de autoguvernare". Agadjanov oferă două exemple pentru a ilustra acest tip de autonomii administrative din vestul Imperiului Rus: provinciile baltice și Basarabia. Acestea sunt diferențiate de autonomiile politice, o categorie superioară, care include entități precum Ucraina „hatmanată" (secolele XVII-XVIII), Marele Principat al Finlandei (din 1809) și Regatul Poloniei (din 1815).

În ciuda criteriilor teoretice și a clasificării propuse, S. Agadjanov introduce o notă de ambiguitate în lucrarea sa. El consideră, fără a oferi o argumentație detaliată, că Basarabia, „după unele elemente legitime ale administrării interne", era oarecum „apropiată noțiunii de autonomie politică". Autorul sugerează chiar că „regulile provizorii, aplicate în ținut, erau asemănătoare unei constituții"[3].

În lucrarea sa recentă, Alexei Agachi critică opinia istoricului B. E. Nolde, susținând că acesta nu a evidențiat specificul autonomiei basarabene și a ignorat diferențele majore dintre aceasta și autonomia altor regiuni vestice ale Imperiului Rus, încercând să aplice Basarabiei conceptul constituționalist. Potrivit lui A. Agachi, B. Nolde nu a ținut cont de mai multe aspecte cruciale. În primul rând, Rusia nu a negociat cu nimeni recunoașterea legilor și privilegiilor locuitorilor Basarabiei, și nici nu a fixat prin tratatul cu Turcia obligația de a le respecta pentru totdeauna, o situație diferită de cea a celorlalte provincii naționale din vestul imperiului. De asemenea, B. Nolde nu a remarcat faptul că „Așezământul de administrare a Basarabiei din 1812 avea un caracter provizoriu", implicit și recunoașterea legilor locale fiind temporară. Un alt punct important ignorat a fost introducerea în Basarabia a dreptului penal și parțial a dreptului public rus, dar și a limbii ruse ca primă limbă de lucru în administrație și justiție, situație care nu a avut loc în alte regiuni naționale vestice. Agachi subliniază și faptul că B. Nolde a omis crearea de organe administrative rusești și mixte, în a căror componență au fost incluși funcționari ruși. În final, B. Nolde nu a observat că, începând cu 1813, guvernatorul civil al Basarabiei, S. Sturdza, a fost subordonat direct ministrului poliției S.K. Viazimitinov, la fel ca toți guvernatorii guberniilor ruse, ceea ce a marcat introducerea unei importante legi administrative rusești în teritoriu.

A. Agachi concluzionează că statutul juridic al Basarabiei a evoluat în două etape distincte. În perioada 1812-1818, ținutul a funcționat ca o colonie cu o autonomie administrativă limitată și provizorie, care nu era confirmată definitiv din punct de vedere juridic. În această etapă, administrarea sa se baza preponderent pe legile și obiceiurile locale, având un sistem parțial mixt. Ulterior, în perioada 1818-1828, Basarabia a devenit o colonie cu o autonomie administrativă mult mai limitată, la fel de provizorie și neconfirmată juridic. A. Agachi subliniază

[3] *Национальные окраины Российской империи: становление и развитие системы управления.* Ответственные редакторы С.Г. Агаджанов, Ш.Ф. Мухамедьяров, В.В. Трепавлов, М., Славянский диалог, 1998, с. 283-298 (http:history.opck.org).

că, în această a doua etapă, regiunea și-a pierdut caracterul național, bazându-se majoritar pe legislația rusă și având un sistem administrativ preponderent de tip gubernial rusesc, cu doar câteva particularități locale[4].

Statutul juridic al Basarabiei, inclusiv al limbii române, în perioada 1812-1828, a fost definit de trei documente principale, toate elaborate inițial în limba rusă și aprobate de împărat. Acestea au stat la baza sistemului administrativ și a vieții interne din teritoriul pruto-nistrean. Primul document, „Constituirea administrației provizorii în Basarabia" (Obrazovanie vremennogo pravlenia v Bessarabii), din 23 iulie 1812, a fost completat de alte două acte: „Instrucțiuni către consilierul de stat actual Sturdza" („Instruction au Coseiller d'État actuel Stourza", Bucarest, le 27 juillet [1812]) și „Articole adiționale la instrucțiunile date guvernatorului civil al Basarabiei" („Articles additionels aux instructions donneés au Gouverneur Civil de la Bessarabie", Kamenez-Podolski, le 28 août [1812])[5]. Al doilea document, „Statut privind crearea Regiunii Basarabiei" (Ustav obrazovania Bessarabskoi oblasti) din 29 aprilie 1818[6], a fost tradus în graiul moldovenesc din epocă, fiind cunoscut sub numele de „Așezământul obrazovaniei oblastei Basarabiei". În cele din urmă, cel de-al treilea document, „Regulament privind administrarea Regiunii Basarabiei" (Ucirejdenie dlea upravlenia Bessarabskoi oblasti) din 29 februarie 1828[7], a fost tradus și el în limba română, sub titlul „Așezământul pentru ocârmuirea oblastei Bessarabiei"[8]. Ultimele două documente au fost elaborate și aprobate după o amplă discuție în Consiliul de Stat, reprezentând evoluția cadrului legal sub care a funcționat Basarabia.

Spre deosebire de actele fondatoare ale autonomiilor „politice" din Imperiul Rus, care specificau clar întâietatea limbii și legilor naționale în instituțiile publice, documentul provizoriu din 23 iulie 1812, care a stat la baza autonomiei administrative a Basarabiei, a fost vag, confuz și plin de contradicții. Semnat de P.V. Ciceagov, comandantul-șef al armatei ruse de la Dunăre, acest act a fost valabil în primii șase ani de după anexarea Basarabiei. Deși documentul oferea locuitorilor Basarabiei „dreptul la propriile legi", el prevedea, în același timp, ca guvernatorul civil să poată angaja în funcții de ispravnici ai județelor atât moldoveni, cât și ruși[9]. Această prevedere era problematică, deoarece funcționarii

[4] Alexei Agachi, *Basarabia sub regim țarist (1812-1868). Administrație și politică*, pp. 385-386, 391.

[5] Arhiva Istorică de Stat a Rusiei (AISR), F. 1308, inv. 1, dosar 8, ff. 112-115 v., 105-111 v., 116-118.

[6] *Полное Собрание Законов Российской Империи (ПСЗРИ), Первое Собрание (1649-1825)*, том 35 (1818), nr. 27357, стр. 222-281; *Национальная политика в императорской России, том 1, Цивилизованные окраины (Финляндия, Польша, Прибалтика, Бессарабия, Украина, Закавказье, Средняя Азия).* Составитель, редактор и автор вступительной статьи и примечаний Ю.И. Семьенов, Москва, 1997, стр. 120-125.

[7] *ПСЗРИ, Второе Собрание (1825-18881),* том 3 (1828), nr. 1834, стр. 197-204; Национальная политика в императорской России…, стр. 125-130.

[8] Paul Mihail, Zamfira Mihail, *Acte în limba română tipărite în Basarabia,* vol. 1, 1812-1830, București, Editura Academiei Române, 1993, pp. 27-112, 121-144.

[9] *Копия с образования временного Правления в Бессарабии, в Бухарест, Июля 23 дня, 1812 Года*, în Arhiva Istorică de Stat a Rusiei (AISR), F. 1308, inv. 1, dosar 8, ff. 113-113 v.

ruși nu cunoșteau nici legile, nici limba locală. Mai mult, documentul îi oferea guvernatorului civil dreptul de a-i alege pe consilierii departamentelor Guvernului regional din rândul „moșierilor", dar nu specifica dacă aceștia trebuiau să fie moșieri locali sau din alte regiuni[10].

Introducerea funcționarilor străini în Guvernul Regional al Basarabiei, permisă de actele administrative provizorii, a încurajat de la bun început o politică de rusificare. Chiar dacă documentele stipulau că activitatea administrației publice trebuia să se desfășoare în „limbile rusă și moldovenească"[11], această prevedere nu a asigurat un statut de egalitate. Dimpotrivă, a servit ca punct de plecare pentru subminarea treptată a funcțiilor sociale ale limbii române și pentru impunerea limbii ruse în spațiul administrativ. Astfel, autoritățile ruse au creat un cadru legal care, deși părea echitabil, a favorizat impunerea limbii de stat în detrimentul celei locale.

Din punct de vedere juridic, în contextul în care actul fondator din 23 iulie 1812 nu sublinia prioritatea limbii române față de limba rusă, așa cum se întâmpla în cazul limbilor naționale din alte regiuni vestice, limba rusă a devenit implicit prima, iar româna a doua. Nu este o coincidență faptul că, în documentul din 23 iulie 1812, limba rusă este menționată prima în enumerarea limbilor în care trebuia să se desfășoare activitatea administrației publice din Basarabia. Indicația de a utiliza ambele limbi în administrație nu a impus funcționarilor ruși să învețe limba română și nici pe cei români să o învețe pe cea rusă. Cu toate acestea, având un statut superior de limbă de stat, limba rusă și funcționarii ruși au fost avantajați. Astfel, s-a creat o premisă juridică importantă pentru impunerea treptată a limbii ruse în administrația basarabeană.

Afirmațiile istoricilor sovietici despre răspândirea bilingvismului în Basarabia, în special în rândul funcționarilor ruși, sunt simple speculații. În realitate, autoritățile imperiale nu au avut niciodată intenția de a respecta întocmai prevederea care impunea utilizarea limbii române în paralel cu limba rusă. Deși se urmărea crearea unui sistem administrativ-juridic format din funcționari români (care nu cunoșteau rusa) și funcționari ruși sau de alte etnii (care nu înțelegeau româna), documentul din 23 iulie 1812 nu menționa necesitatea angajării de traducători. Acești traducători erau indispensabili pentru buna funcționare a unui sistem bazat pe două limbi oficiale. Această omisiune a facilitat impunerea limbii ruse și a creat un cadru în care comunicarea și activitatea administrativă erau fundamental dezechilibrate.

Drept urmare, nici guvernatorul civil al Basarabiei nu a planificat includerea unui număr suficient de traducători în structurile administrative regionale și în ținuturi. Această lipsă a generat o sursă constantă de neînțelegeri, tensiuni și conflicte de ordin lingvistic, nu doar în primii ani, ci pe toată durata autonomiei. Astfel, a fost creat un sistem administrativ-juridic al „lumilor paralele", în care

[10] *Ibidem*, ff. 114-114 v.
[11] *Ibidem*, f. 115.

funcționarii ruși își exercitau atribuțiile și redactau documentele exclusiv în limba rusă, în timp ce funcționarii români foloseau doar limba română.

Bazându-se pe schema administrativă menționată, cele două departamente ale Guvernului regional au fost înzestrate cu câte două cancelarii: una rusească și alta românească. Această structură a creat un sistem în care funcționarii români trebuiau să consulte documente traduse din rusă pentru a judeca litigiile civile și penale, în timp ce funcționarii ruși făceau același lucru cu textele traduse din română. Cu un volum de lucru în continuă creștere și un număr insuficient de translatori și conțopiști, în special în majoritatea instituțiilor județene, conflictele erau inevitabile. Aceste disensiuni ar fi putut fi prevenite dacă funcționarii imperiali ar fi avut intenția reală de a respecta prevederile lingvistice. În realitate, în perioada de tranziție 1812-1828, funcționarii români și limba română au fost folosiți pentru a crea un sistem administrativ-juridic hibrid, ruso-român, menit să faciliteze trecerea de la un sistem românesc la unul rusesc și să incorporeze treptat Basarabia în Imperiul Rus. Conflictele lingvistice au servit, în cele din urmă, ca un pretext pentru revizuirea actului fondator din 1812 (și ulterior a celui din 1818), ducând la o limitare succesivă a limbii române și la impunerea limbii ruse[12].

Un document inedit din 15 octombrie 1813, trimis de general-maiorul Ivan Harting, guvernator civil interimar al Basarabiei, ilustrează tensiunile lingvistice și politice din regiune. Cunoscut ca un adversar al autonomiei și un susținător al rusificării, I. Harting a transmis o adresă severă către direcția 1 a departamentului 1 din cadrul Guvernului Regional, formată exclusiv din consilieri moldoveni**.** Harting i-a avertizat pe consilierii moldoveni, boieri locali, pentru că au inițiat examinarea unui litigiu civil fără a-i include pe consilierii ruși și fără a traduce documentele din română în rusă. Cazul se referea la un conflict de proprietate între consilierul Carp Rusu și secretarul gubernial Lobacevski.

Deși regulamentul de organizare al Guvernului Regional prevedea existența a doi traducători în primul departament și a unuia în al doilea[13], numărul era insuficient pentru volumul mare de muncă. Astfel, funcționarii moldoveni nu erau responsabili de traduceri și nici nu cunoșteau limba rusă, neputând să se conformeze cerințelor guvernatorului. Această situație îi forța să apeleze la soluții individuale, cum ar fi plata traducerilor autorizate din propriul buzunar. I. Harting a insistat și mai mult, ordonând „cu strictețe" departamentului 1 ca boierii moldoveni să examineze și să soluționeze imediat cazul „împreună cu consilierii ruși". El l-a forțat pe pârâtul Rusu să traducă „fără discuții" documentele în limba rusă. Guvernatorul a amenințat că va considera neexecutarea ordinului drept un act de nesupunere și că va lua „măsuri corespunzătoare" împotriva consilierilor,

[12] Gheorghe Negru, *Limba română*…, pp. 1-3; Idem, „*Constituția" din 1818*…, pp. 81-87; Idem, „De ce rușii nu au devenit bilingvi sau cum a fost impusă limba rusă în Basarabia (1812-1828", în *Orizonturi medievale și moderne în istoria românilor. Economie, societate, politică, cultură, istoria științei. În onoarea profesorului Demir Dragnev*, Chișinău, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan", 2016, pp. 43-52.

[13] Alexei Agachi, op. cit., p. 152.

demonstrând astfel politica sa autoritară de impunere a limbii ruse și a controlului central[14].

Disfuncțiile sistemului administrativ-juridic și nemulțumirile nobilimii basarabene față de subminarea legilor locale și impunerea limbii ruse l-au determinat pe împăratul Alexandru I să-l înlocuiască pe guvernatorul civil interimar, I. Harting, în 1816. Pentru a gestiona mai eficient regiunea, a fost instituită o nouă structură de conducere*: namestnicia*. Aceasta era o inovație nu doar pentru Basarabia, ci și pentru întregul Imperiu Rus.

Namestnicia, o unitate teritorială specială creată pentru administrarea periferiilor naționale[15], avea ca obiectiv principal „consolidarea puterii de stat locale și centralizarea sistemului administrativ". Scopul final era subminarea „separatismului local și a mișcărilor naționale" [16]. Pentru a îndeplini aceste obiective, la 21 mai 1816, Alexandru I l-a numit pe general-locotenentul Alexei Bahmetev, guvernatorul general militar al guberniei Podolsk, în funcția de „namestnic plenipotențiar" al Basarabiei[17].

În 1816, Alexei Bahmetev a creat Comitetul Provizoriu, prin intermediul căruia a reorganizat activitatea Guvernului Regional și a instituțiilor administrative locale. De asemenea, a înființat Consiliul Suprem, o instanță superioară de apel subordonată direct împăratului și Consiliului de Stat. Această nouă structură, care a înlocuit fosta Adunare Generală a guvernului, era formată din consilieri ai departamentului juridic și alți consilieri numiți de namestnic sau propuși de nobilime. Cu participarea membrilor Comitetului Provizoriu și a altor oficiali, Consiliul Suprem a elaborat „Statutul privind crearea Regiunii Basarabia"[18]. Aprobarea acestui document de către împăratul Alexandru I a avut loc pe 29 aprilie 1818. Inițial, se dorea ca acest act să aibă un caracter permanent, spre deosebire de cel provizoriu din 1812. Cu toate acestea, împăratul a insistat ca documentul „să fie confirmat de timp și experiență" înainte de a fi aprobat definitiv, cerând ca evoluția „tuturor cazurilor" să fie urmărită cu atenție în anul 1818[19]. În ciuda promisiunilor, actul fondator din 1818 a rămas provizoriu și în anii următori, sugerând că intenția reală a împăratului a fost diferită de cea anunțată public.

---

[14] Agenția Națională a Arhivelor (ANA), F. 5, inv. 3, dosar 3, partea 1, ff. 165-166.

[15] И.И. Бахлов, И.Г. Напалкова, Имперские механизмы территориального управления, în „Вестник Мордовского университета", 2010, № 3, с. 91.

[16] *Национальные окраины Российской империи: становление и развитие системы управления*. Ответственные редакторы С. Г. Агаджанов, Ш.Ф. Мухамедьяров, В.В. Трепавлов и др., М., Славянский диалог, 1998, с. 316-317 (http:history.opck.org).

[17] *Копия с Записки, приложенной к высочайшему рескрипту Его Императорскаго Величества и служащей Полномочному Наместнику Г-ну Генерал-Лейтенанту Бахметеву 3-му [земскому] руководством к образованию Правления Бессарабской Области, в Царском Селе 21 Майя 1816*, în AISR, F. 1308, inv. 1, dosar 8, f. 86.

[18] Sergiu Cornea, *Organizarea administrativă a Basarabiei (1812-1817)*, Cahul, Universitatea de Stat din Cahul, 2023, p. 39-57; Alexei Agachi, op. cit., p. 210-232, 295-307.

[19] *ПСЗРИ, Первое Собрание (1649-1825*), том 35 (1818), nr. 27357, стр. 222.

Adoptarea „Statutului" din 1818 a finalizat procesul, început în 1812, de constituire a „regiunii Basarabia". În general, regiunile erau considerate „unități teritoriale speciale" cu un statut juridic „identic cu cel al guberniilor". Acestea erau create în zonele de graniță ale imperiului și, de obicei, intrau sub autoritatea unui guvernator general[20].

În 1818, datorită importanței geostrategice a Basarabiei, autoritățile de la Sankt Petersburg au creat un sistem administrativ-juridic bazat pe două structuri de tip gubernial la granița de vest a Imperiului Rus. Prima structură, cea a namestnicului, individualiza Basarabia față de celelalte gubernii rusești. Namestnicul, poziția de vârf în administrație, concentra atât puterea militară, cât și pe cea civilă. Scopul era de a preveni potențialele pericole legate de autonomia Basarabiei și de a facilita integrarea sa în imperiu. În același timp, postul de guvernator civil al Basarabiei nu a fost desființat. Această structură a creat un mecanism de subordonare simplificat și direct între administrația locală și împărat, consolidând controlul central.

A doua structură administrativă, regiunea, a definit modul de organizare a puterii pe plan regional, la nivel de ținut și local. O instituție specifică în Basarabia, care o diferența de gubernii, a fost Consiliul Suprem. Conform „Statutului" din 1818, Consiliul Suprem era compus dintr-un președinte (guvernatorul general militar al Podoliei, A. Bahmetev), patru membri ai Guvernului Regional (guvernatorul civil, viceguvernatorul, președintele Judecătoriei Civile și președintele Judecătoriei Penale) și șase deputați aleși din rândul nobilimii locale, inclusiv Mareșalul Regional al Nobilimii. Acest organism era responsabil de o gamă largă de atribuții, inclusiv de „gestionarea tuturor activităților administrative, executive și economice, precum și de cazurile de recurs, penale, de anchetă și cele civile". El se ocupa, de asemenea, de „probleme legate de proprietățile mobile și imobile și de delimitarea terenurilor". Hotărârile Consiliului Suprem puteau fi contestate de persoanele nemulțumite, care aveau posibilitatea de a le reclama la Consiliul de Stat, prin intermediul ministrului justiției și al procurorului general. Guvernatorul general, sau, în lipsa sa, guvernatorul civil, deținea dreptul de inițiativă legislativă. Această inițiativă era apoi examinată de adunarea generală a Consiliului Suprem. Punctul de vedere al Consiliului Suprem din Basarabia era ulterior trimis Consiliului de Stat de către guvernatorul general, prin intermediul procurorului general[21].

Chiar și după reorganizările din 1816-1817 și ajustările din „Statutul" din 29 aprilie 1818, cauzele conflictelor lingvistice, inițiate de actul din 1812, nu au fost eliminate. Sistemul „lumilor paralele" a continuat să funcționeze și chiar s-a consolidat. Acest sistem se baza pe o diviziune lingvistică: funcționarii ruși utilizau limba și legile rusești, iar cei români foloseau limba română și legile locale.

[20] И.И. Бахлов, И.Г. Напалкова, *Имперские механизмы территориального управления*, în „Вестник Мордовского университета", 2010, № 3, с. 91.

[21] *ПСЗРИ, Первое Собрание (1649-1825),* том 35 (1818), nr. 27357, стр. 223-224.

Totuși, nu a existat un mecanism clar și eficient de colaborare între instituții. Mai mult, nu a fost prevăzut un număr suficient de traducători, iar în multe instituții de nivel local, aceștia lipseau cu desăvârșire.

„Statutul" din 1818, deși menționa că activitatea Consiliului Suprem trebuia să se desfășoare „în limbile rusă și moldovenească", a extins sfera de acțiune a limbii și legilor rusești. De exemplu, în domeniile administrativ, de stat, penal și de anchetă, lucrările trebuiau efectuate „în rusă și moldovenească, utilizând legile Imperiului Rus". Singurul domeniu în care se menționa „păstrarea drepturilor și obiceiurilor locale" era cel al apărării proprietății private. Această discrepanță a consolidat poziția dominantă a limbii și legislației ruse, transformând sistemul „lumilor paralele" într-un instrument eficient pentru integrarea treptată a Basarabiei în Imperiul Rus. Litigiile civile și cele legate de delimitarea terenurilor trebuiau soluționate exclusiv „în limba moldovenească și pe baza legilor și obiceiurilor moldovenești"[22]. Această prevedere din „Statutul" din 1818 reprezenta una dintre puținele excepții în care legislația și limba locală aveau o prioritate clară față de cele rusești. În cadrul guvernului, activitățile, la fel, trebuiau să se înfăptuiască „în limbile rusă și moldovenească, în funcție de necesități"[23].

„Statutul" din 1818 a stabilit o serie de reguli privind utilizarea limbilor în sistemul judiciar, reguli care reflectau o diviziune clară între cazurile penale și cele civile. În cazul litigiilor penale, interogarea inculpaților de „origine moldovenească" trebuia să aibă loc în limba lor nativă. Procesele-verbale se redactau atât în rusă, cât și în română, iar sentințele se anunțau în limba română. De asemenea, membrii Judecătoriei Penale care aveau dificultăți în a se exprima în rusă puteau să-și prezinte opinia în scris, în limba lor nativă.

În sistemul judecătoresc civil, utilizarea limbii române era confirmată „pe baza și pentru asigurarea drepturilor, avantajelor și a legilor locale". Din acest motiv, în soluționarea litigiilor private, Judecătoria Regională Civilă se ghida după drepturile și obiceiurile moldovenești și examina cauzele în aceeași limbă. Cu toate acestea, în litigiile de stat, era obligatorie respectarea legilor rusești. Deciziile Judecătoriei Civile referitoare la litigiile de stat trebuiau traduse în rusă pentru examinare ulterioară[24]. Astfel, limba rusă era impusă în cazurile care vizau interesele statului imperial, în timp ce limba română (moldovenească) era tolerată în chestiunile private.

Prevederile „Statutului" din 1818, referitoare la utilizarea limbilor rusă și română, nu au fost respectate. Consecințele au fost grave, ducând la disfuncționalități majore în sistemul administrativ-juridic și la un tratament inuman al acuzaților. La 26 martie 1819, Judecătoria Ținutală Orhei a semnalat Consiliului Suprem, prin raportul nr. 453, o problemă serioasă: dosarele penale, redactate exclusiv în limba rusă, nu puteau fi examinate din cauza lipsei unui traducător.

[22] *Ibidem*, p. 224.
[23] *Ibidem.* p. 225.
[24] *Ibidem.* p. 226-227.

Drept urmare, procesele erau blocate. Nici după ce problema a fost adusă la cunoștința Consiliului Suprem nu a urmat nicio decizie. La 29 mai 1819, într-un nou raport (nr. 855), Judecătoria Orhei a reiterat dificultățile. Aceasta a cerut Isprăvniciei Ținutale Orhei și Poliției Orășenești Chișinău să prezinte dosarele traduse în limba română, conform prevederilor „Statutului", însă ambele instituții au răspuns că nu aveau posibilitatea de a îndeplini această solicitare. Lipsa traducătorilor a avut consecințe dramatice. Nemaiputând soluționa cazurile, Judecătoria Orhei a fost nevoită să țină acuzații în închisoare pentru perioade îndelungate. Pentru a evita să fie trași la răspundere, membrii Judecătoriei au cerut Consiliului Suprem să găsească urgent o soluție[25].

Această situație demonstrează eșecul sistemului bilingv, în care de jure existau două limbi oficiale, dar de facto, lipsa resurselor necesare pentru a asigura comunicarea fluentă a creat un blocaj total.

Deși Judecătoria Orhei nu a fost informată, Consiliul Suprem a discutat și a aprobat încă de pe 7 mai 1819 o decizie referitoare la problemele semnalate. Această hotărâre a fost luată în urma rapoartelor primite de la instituțiile de stat din ținuturi, care semnalau dificultăți în soluționarea litigiilor examinate în limba rusă, limbă pe care membrii moldoveni nu o cunoșteau. Din cauza lipsei de traducători, continuarea proceselor devenise imposibilă. Considerând că este „corect și absolut necesar" ca toate judecătoriile ținutale, isprăvniciile și polițiile orășenești din regiune să aibă câte un traducător, Consiliul Suprem „a propus numirea câte unui specialist în limbile rusă și moldovenească în fiecare dintre aceste instituții". Salariul anual pentru fiecare traducător a fost stabilit la 140 de ruble de argint[26].

La 4 iunie 1819, decizia Consiliului Suprem a fost trimisă spre „examinare și soluționare" către namestnicul plenipotențiar al Basarabiei, Alexei Bahmetev. Acesta, în „Propunerea» nr. 2289 din 16 iulie 1819, a acceptat-o parțial, considerând că dificultățile de corespondență pot fi eliminate doar prin utilizarea traducătorilor în judecătoriile ținutale, unde aceștia erau „necesari", și nu și în polițiile de ținut sau orășenești, unde, în opinia sa, „asemenea dificultăți nu apar". Conform recomandării lui A. Bahmetev, cheltuielile pentru salariile traducătorilor urmau să fie acoperite din fondurile alocate cancelariei judecătoriilor și din alte surse prevăzute de „Statutul" din 1818, în special din veniturile provenite din taxele de examinare a litigiilor. Pentru a legaliza aceste cheltuieli, Consiliul Suprem trebuia să emită o dispoziție, în conformitate cu articolul 81 al „Statutului"

[25] *Рапорт Оргеевскаго Цынутнаго Суда в Бессарабский Верховный Совет, № 855, мая 29 дня 1819, перевод с молдавского,* în ANA, F. 3, inv. 1, dosar 1275, ff. 1-1verso, 17-17verso (A se vedea și documentul original în limba română: Gheorghe Negru, *Limba română și politica de rusificare în Basarabia*, în „Destin Românesc. Revistă de istorie și cultură". Serie nouă, Ediție specială, Chișinău, 2011, nr. 5-6, p. 24).

[26] Бессарабский Верховный Совет, 12 Генваря 18*20 год*а, în ANA, F. 3, inv. 1, dosar 1275, ff. 18-18 verso.

Basarabiei din 1818[27]. Astfel, Bahmetev a oferit o soluție parțială și birocratică, care a pus responsabilitatea finanțării pe instituțiile locale, fără a rezolva problema de fond a lipsei de personal calificat.

Din textele analizate, se poate concluziona că atitudinea namestnicului Alexei Bahmetev față de problemele lingvistice din Basarabia a fost una de subestimare și refuz al responsabilității. În primul rând, el a minimizat amploarea fenomenului, limitând nevoia de traducători doar la judecătoriile de ținut, deși alte documente demonstrează că situația era mult mai gravă și generalizată. În al doilea rând, A. Bahmetev nu a dorit să rectifice „Statutul" din 1818 pentru a crea condiții mai favorabile pentru limba română, deși actul era încă în faza de „experiment". Mai mult, a transferat întreaga povară financiară a salariilor pentru traducători către instituțiile locale, ale căror bugete oricum nu puteau acoperi cheltuielile curente, în loc să propună o soluție centralizată. Această abordare a contribuit la menținerea și chiar la consolidarea disfuncționalităților administrative, demonstrând că scopul real era impunerea treptată a controlului rusesc, nu rezolvarea problemelor locale.

La 27 iunie 1819, registratorul Lemne Machedon de la Judecătoria Ținutală Akkerman a depus o petiție în care a denunțat nerespectarea prevederilor din „Statutul" din 1818 și impunerea limbii ruse. Acesta a atras atenția că, deși statutul aprobat de împărat prevedea ca „examinarea litigiilor civile și executarea deciziilor" să se facă în „limba moldovenească", la Judecătoria Akkerman procesele penale și civile, precum și adoptarea deciziilor, se desfășurau „numai în limba rusă". Machedon a cerut ca toate dosarele să fie traduse în limba română, motivând că nici el, nici mulți dintre cei implicați în procese „nu cunoșteau deloc limba rusă". El a insistat să poată „asculta și înțelege clar în propria limbă toate chestiunile dezbătute în judecătorie", astfel încât să-și poată exprima opiniile la luarea deciziilor. Pentru a nu comite greșeli și a evita să fie tras la răspundere, neînțelegând esența litigiilor, registratorul a atenționat că nu va semna actele redactate în limba rusă. De asemenea, a cerut ca solicitarea sa să fie transmisă organelor ierarhic superioare[28].

În raportul nr. 841 din 1 iulie 1819, Judecătoria Akkerman a informat Consiliul Suprem al Basarabiei despre reclamația lui Lemne Machedon, subliniind că un alt membru al instituției, Grecul, împărtășea aceeași opinie. Din cauza lipsei de traducători și de personal de cancelarie, atât român, cât și rus, judecătoria a anunțat că nu mai poate îndeplini sarcinile care îi revin[29].

---

[27] Бессарабскому Верховному Совету, Предложение, *Кишинев, № 2289, 16 июля 1819*, în *Ibidem*, ff. 18 verso–19 verso, 20–20 verso.

[28] Дело об отказе членов Аккерманского уездного суда Македона и Грекула от подписи документов на русском языке. Бессарабский Верховный Совет, 12 Генваря 18*20 года*, în *Ibidem*, ff. 10-11; A se vedea și Leon Boga, *Lupta pentru limba românească și ideea unirii la românii din Basarabia,* Chișinău, 1993, pp. 201-202.

[29] ANA, F. 3, inv. 1, dosar 1275, f. 12.

Situația de la Judecătoria Ținutală Akkerman și cazul „Machedon-Grecul" au ajuns și la nivel regional. Un raport din 10 iulie 1819 al Judecătoriei Penale Regionale și un altul din 1 august 1819 al Judecătoriei Civile Regionale, ambele adresate Consiliului Suprem al Basarabiei, oferă detalii suplimentare. Potrivit primului raport, la 1 iunie 1819, Judecătoria din Akkerman avea 18 procese penale și 17 cazuri de anchetă nesoluționate. În total, erau 29 de acuzați, dintre care 5 se aflau deja la închisoare[30]. Această situație subliniază blocajele majore cauzate de lipsa de traducători și de dificultățile de comunicare între funcționarii moldoveni și cei ruși, probleme care au dus la întârzieri grave în sistemul judiciar și la un tratament discriminatoriu al persoanelor acuzate.

Și înainte de plângerea lui Lemne Machedon, Judecătoria Ținutală Akkerman se confrunta cu dificultăți. La 12 martie 1819, instituția a trimis rapoarte către namestnicul Basarabiei, guvernatorul civil, Consiliul Suprem, Guvernul Regional și Judecătoria Civilă din Basarabia, semnalând finanțarea insuficientă și nevoia acută de a angaja mai mulți conțopiști. Ulterior, la 14 mai și 14 iunie 1819, Judecătoria din Akkerman a reiterat solicitările către guvernatorul civil, însă fără niciun rezultat concret[31].

Prin raportul nr. 827 din 7 iulie 1819, Judecătoria Ținutului Akkerman a informat Consiliul Suprem al Basarabiei despre o situație critică. Doi dintre membrii săi, registratorii Machedon și Grecul, refuzau nu doar să se ocupe de examinarea litigiilor, dar și să semneze procesele-verbale redactate în limba rusă, motivând că nu o cunosc. Problema era amplificată de faptul că o soluție nu exista: „traducerea dosarelor în limba moldovenească nu era posibilă, pentru că Judecătoria nu avea un traducător". Mai mult, majoritatea documentelor, atât în procesele penale cât și în cele civile, proveneau de la instituțiile de stat și chiar de la persoane particulare, fiind transmise spre examinare exclusiv în limba rusă. Se menționa că aproape deloc nu erau documente în limba română (moldovenească), „deoarece în acel ținut cea mai mare parte a populației o alcătuiesc rușii"[32]. Această situație subliniază eșecul sistemului lingvistic și dominanța crescândă a limbii ruse, în ciuda prevederilor teoretice ale autonomiei.

Petiția lui Lemne Machedon și Grecul, alături de situația critică de la Judecătoria Akkerman, a ajuns și la namestnicul Alexei Bahmetev. Pentru a debloca situația, înaltul demnitar a vizitat personal instituția și a ordonat ca examinarea litigiilor, în special a celor penale, să nu fie întreruptă. În acest scop, Bahmetev a cerut ca dosarele să fie cercetate „obligatoriu", chiar și de „un singur judecător,

---

30 *Рапорт* Бессарабского Уголовного Суда *в Бессарабский Верховный Совет, № 807, 10 июля 1819 года; Рапорт Гражданского Суда в Бессарабский Верховный Совет, № 1476, 1 августа 1819*, *în Ibidem*, ff. 6-7 verso, 10-11, 16–17.

31 *Ibidem*, ff. 11–12.

32 *Рапорт* Аккерманского *Цынутнаго Суда в Бессарабский Областной Верховный Совет, № 827, 7 июля 1819 года;* Бессарабский Верховный Совет, 12 Генваря 1820 года, *în Ibidem*, ff. 8-8 verso, 12 verso–13.

atunci când acesta va reuși" să o facă[33]. Această decizie subliniază presiunea de a menține sistemul funcțional cu orice preț, chiar și în condițiile lipsei de personal și ale conflictelor lingvistice. Soluția propusă de namestnic nu a rezolvat problema de fond a comunicării, ci a împins responsabilitatea pe un singur funcționar, ignorând deficiențele sistemului.

Prin ordinul din 26 august 1819, Judecătoria Ținutală Akkerman i-a cerut lui Lemne Machedon să reconfirme dacă acceptă să semneze documentele redactate în limba rusă. Ca răspuns, pe 29 septembrie 1819, funcționarul a declarat că își menține poziția inițială și așteaptă o rezoluție din partea autorităților superioare. Machedon a precizat că își va relua activitatea doar în momentul în care „toate actele judecătorești vor fi traduse în dialectul moldovenesc". El a solicitat o soluție alternativă: dacă o astfel de hotărâre nu putea fi luată, cerea să fie înlocuit cu un „cunoscător al limbii ruse". Justificarea sa era că, neînțelegând limba rusă, risca să comită erori și să fie tras la răspundere pentru acestea[34].

Atât Consiliului Suprem, cât și namestnicului Alexei Bahmetev, le-a fost raportat despre situația de la Judecătoria Akkerman. Mai exact, Consiliul Suprem a primit informațiile pe 4 octombrie 1819, iar Bahmetev, pe 20 octombrie 1819. Raportul a inclus detalii despre ordinul emis de Judecătorie către registratorul Lemne Machedon, precum și răspunsul ferm al acestuia de a nu semna documente în limba rusă[35].

Nerespectarea prevederilor legale și impunerea limbii ruse la Judecătoria din Akkerman nu a fost un caz izolat, specific unui ținut cu o anumită componență etnică, ci un fenomen general, cauzat de lipsa unui mecanism clar de colaborare între instituții. Autorii „Statutului" din 1818 nu au creat un cadru eficient pentru relațiile dintre instituțiile care operau în limba rusă și cele care activau în limba română.

Instituțiile administrative din Basarabia, atât la nivel regional, cât și la nivel de ținut, foloseau preponderent limba și legile rusești. Fiind compuse în majoritate din funcționari ruși care nu cunoșteau limba română, aceste instituții impuneau utilizarea limbii ruse și celorlalte instituții, indiferent de componența etnică a județelor. Un exemplu elocvent în acest sens este raportul Judecătoriei Ținutale Orhei din 29 mai 1819. Raportul a arătat că, în ciuda faptului că populația majoritară era românofonă, litigiile penale erau soluționate exclusiv în limba rusă. Acest lucru demonstrează că impunerea limbii ruse a fost o politică sistematică, nu o particularitate locală.

Din raportul nr. 1545 din 14 noiembrie 1819 al Judecătoriei Ținutului Akkerman, adresat lui Alexei Bahmetev, reiese că problema traducerii actelor din limba rusă în limba română nu fusese soluționată. Soluția propusă de namestnic, care presupunea că traducătorii erau necesari doar în cadrul judecătoriilor de ținut, s-a dovedit a fi ineficientă. Situația a escaladat când Judecătoria Akkerman

[33] *Ibidem*, ff. 8–9, 12 verso–14.
[34] Бессарабский Верховный Совет, 12 Генваря 1820 года, în *Ibidem,* ff. 14–14 verso.
[35] *Ibidem*, ff. 14–15.

a trimis un raport în limba rusă Judecătoriei Civile Regionale, care l-a returnat cerând ca „de azi înainte, să nu mai îndrăznească a scrie și a trimite rapoarte în limba rusă, ci în cea moldovenească, care este stabilită pentru utilizarea în procesele judiciare particulare". Acest incident a arătat o disfuncționalitate gravă și un conflict deschis între instituțiile administrative. Judecătoria Ținutală Akkerman a comunicat că „nu poate efectua examinarea proceselor civile în limba moldovenească", argumentând că majoritatea populației din ținut era de origine rusă și cerea ca procesele să se desfășoare în limba maternă. În plus, instituția se confrunta cu o problemă financiară acută: nu avea bani pentru a angaja traducători și conțopiști moldoveni, suma primită de la guvernul regional acoperind cu greu cheltuielile de cancelarie și salariul paznicului. Se menționa, de asemenea, că nici funcționarii ruși nu primeau „nici cea mai mică leafă". Despre această situație au fost informați namestnicul, guvernatorul civil și Consiliul Suprem, dar „nicio dispoziție, dintr-o parte sau alta, nu a urmat". Din această cauză, „judecătoria este nevoită, contrar „Statutului", să examineze litigiile civile în dialectul rusesc, numai pentru a nu întrerupe procesele […]"[36].

Deși primise deja un raport de la Judecătoria ținutală Akkerman, namestnicul Alexei Bahmetev a fost forțat să reconfirme soluția propusă inițial. Pe 3 decembrie 1819, prin adresa nr. 4340, a retrimis Consiliului Suprem al Basarabiei „Propunerea" sa din 16 iunie 1819, reiterând sursele de finanțare și modalitatea de legalizare a cheltuielilor pentru traducători. A. Bahmetev a recunoscut că, în ciuda necesității evidente de a angaja un traducător, Judecătoria din Akkerman nu avea nici la acel moment un astfel de specialist, confruntându-se și cu lipsa altor funcționari. Așadar, a insistat ca „obstacolele" să fie înlăturate prin emiterea unei dispoziții de către Consiliul Suprem, care să legalizeze aceste cheltuieli, conform „Statutului" de organizare[37]. Această acțiune a arătat că, deși conștient de problemă, namestnicul nu a oferit o soluție financiară reală, ci a impus responsabilitatea către o altă instituție.

Abia pe 16 ianuarie 1820, după o lungă perioadă de timp, Consiliul Suprem a discutat problema „măririi sumelor pentru judecătoriile ținulale", și a informat instituțiile din Basarabia despre această decizie[38].

Problema lipsei de traducători în Basarabia nu a fost rezolvată în anii următori, iar conflictele lingvistice s-au intensificat. Guvernul Regional, dominat de funcționari străini, a folosit situația pentru a exercita presiuni, cerând instituțiilor locale să utilizeze exclusiv limba rusă, în pofida prevederilor „Statutului" din 1818. Profitând de rolul său în structura executivă, Guvernul Regional a impus

[36] *Рапорт* Аккерманского *Цынутнаго Суда Его Высокопревосходительству Господину Генерал Лейтенанту Подольскому Военному Губернатору Бессарабской Области Полномочному Наместнику и Кавалеру Алексею Николевичу Бахметеву,* № 1545, 14 Ноября 1819 года, *în Ibidem*, ff. 60–62 verso.

[37] Бессарабскому Верховному Совету, Предложение, Кишинев, *№ 4340, 3 Декабря 1819*, în *Ibidem*, ff. 19-19 verso, 59-59 verso.

[38] Бессарабский Верховный Совет, 12 Генваря 1820 года, în *Ibidem*, f. 19 verso.

judecătoriilor ținutale să trimită corespondență către instituțiile ruseşti doar în limba rusă, invocând necunoașterea limbii române și lipsa traducătorilor. Un exemplu concret este dispoziția nr. 5524 din 23 mai 1823, prin care Guvernul Regional, prin Direcția executivă, a solicitat ca judecătoriile ținutale să transmită polițiilor orășenești din provincie doar acte și corespondență scrise în limba rusă[39]. Acest act a aprofundat disfuncționalitatea sistemului și a contribuit la subminarea statutului limbii române în administrație și justiție.

Funcționarii ruși din Guvernul Regional al Basarabiei, în loc să ceară un număr suficient de traducători pentru a respecta „Statutul" din 1818, au folosit volumul mare de muncă ca pretext pentru a elimina limba română din administrație. Ei au urmărit să desfășoare toate activitățile doar în limba rusă. Într-un demers către Consiliul Suprem, datat 9 octombrie 1824, Direcția executivă a Guvernului a specificat că, deși activitățile se desfășurau în ambele limbi conform „Statutului", procesele-verbale în limba rusă erau semnate de guvernator, consilieri și asesori numiți de stat, în timp ce cele în limba română erau semnate de guvernator și un consilier ales de nobili. Această discrepanță era cauzată de faptul că funcționarii numiți de stat nu cunoșteau limba română, iar consilierii aleși de nobili nu cunoșteau rusa.

În document, se menționa că „continuarea soluționării într-o asemenea manieră a problemelor în guvern este recunoscută, în rezultatul experimentării timp de mai mulți ani, foarte incomodă". Prin urmare, Guvernul Regional a solicitat Consiliului Suprem permisiunea de a efectua toate lucrările numai în limba rusă. Singura excepție ar fi fost anunțurile de interes general, care ar fi fost trimise în ținuturi în ambele limbi. Guvernul a argumentat că „efectuarea în general a tuturor lucrărilor în guvern în ambele limbi este recunoscută nu numai dificilă, însă, se poate spune, chiar imposibilă", invocând volumul uriaș de documente: aproximativ 7.000 de intrări și până la 20.000 de răspunsuri anual[40]. Astfel, lipsa de personal a fost folosită ca justificare pentru a impune o politică de rusificare.

Biroul moldovenesc din cadrul Guvernului Regional al Basarabiei a fost desființat undeva în perioada octombrie 1824 - februarie 1825. Această concluzie se bazează pe două documente. Primul este o adresă din 9 octombrie 1824, pe marginea căreia, după cum a relatat Leon Boga, s-a găsit o notă care menționa că, „s-a desființat deja biroul moldovenesc, după ordinul autorităților superioare"[41]. Al doilea document, un raport al traducătorilor Guvernului Regional către viceguvernatorul Filip Vighel, datat februarie 1825, conține o notă similară: „secția

[39] Рапорт Межевой Конторы Оной же Области в Бессарабский *Областной* Верховный Совет, Кишинев, № 250, 1818 года, în ANA, F. 3, inv. 1, dosar 1200, ff. 9–10.

[40] Доклад Бессарабского Областного Правительства об уничтожении при правительстве молдавского стола. Представление Бессарабского Областного Правительства по Исполнительной Експедиции в Бессарабский Верховный Совет, *№ 17574, 9 Октября 1924*, în ANA, F. 3, inv. 1, dosar 1318, ff. 1-4.

[41] Leon Boga, *op. cit*., p. 204.

moldovenească este deja lichidată”[42]. Comparând datele celor două documente, putem deduce că decizia de a suspenda utilizarea oficială a limbii române în Guvernul Regional a fost luată și pusă în aplicare în acest scurt interval de timp, marcând un pas important în procesul de rusificare.

În anii '20 ai secolului al XIX-lea, instituțiile și funcționarii ruși au inițiat un ,,război lingvistic” în Basarabia, cerând ca toate actele să fie redactate exclusiv în limba rusă. Un exemplu elocvent este cazul a doi comisari de la Isprăvnicia Ținutului Ismail. Conform raportului nr. 255 din 13 iunie 1825, trimis Consiliului Suprem, comisarul rus Bolotnikov a returnat dispozițiile scrise în limba română fără a le executa. Motivul invocat a fost că, fiind crescut în Rusia, ,,nu știe deloc moldovenește”. Atitudinea sa reflectă un punct de vedere răspândit printre funcționarii ruși numiți de stat: ei nu se considerau obligați să respecte prevederile ,,Statutului” din 1818 referitoare la utilizarea limbii române. Comisarul susținea că responsabilitatea de a procesa documente în limba română revenea exclusiv comisarilor aleși de nobilimea locală[43], subliniind o diviziune funcțională și o ierarhie bazată pe origine și limbă.

Același raport a indicat că și comisarul Malevici refuza să execute dispozițiile scrise în limba română și să semneze actele elaborate în această limbă la nivelul Isprăvniciei. Pe de altă parte, Isprăvnicia Ismail nu putea asigura traducerea textelor din română în rusă, deoarece nu avea post de traducător prevăzut în schema sa de personal[44]. Această situație a creat un cerc vicios, în care refuzul funcționarilor ruși de a utiliza limba română se suprapunea cu incapacitatea instituțiilor de a traduce documentele, blocând complet activitatea administrativă.

La 3 aprilie 1826, Consiliul Suprem a analizat raportul Isprăvniciei ținutului Ismail și a remarcat un conflict între prevederile statutului și realitate. Acesta a notat că, deși procesele civile se desfășurau în ,,limba moldovenească” anchetele și cauzele penale se derulau în rusă. Prin urmare, Consiliul a concluzionat că în toate instituțiile ar fi trebuit să existe funcționari bilingvi, iar refuzul de a-și îndeplini sarcinile pe motiv de necunoaștere a unei limbi nu era acceptabil. Pentru a rezolva problema, s-a decis ca funcționarilor care nu cunoșteau una dintre limbi să li se asigure traducerea exactă a documentelor. Consiliul Suprem a cerut Guvernului Regional, Direcția executivă, să-i determine pe funcționari să-și onoreze obligațiile, indiferent de cunoștințele lingvistice, pentru a evita sancțiunile. Instituțiile care aveau nevoie de traducători, dar nu aveau posturi prevăzute, trebuiau

[42] Доклад Переводчиков Бессарабского Областного Правительства Его Высокородию Исправляющему Должность Бессарабского Гражданского Губернатора, Господину Вицегубернатору, Колежскому Советнику и Кавалеру Филипу Филиповичу Вигелю, феврвль 1825 года, în ANA, F. 3, inv. 1, dosar 1318, ff. 5-5 verso.

[43] Дело по обвинению комиссара Измаильского Исправничества за обратною отсылку распоряжений и указаний правительства, присылаемых ему на молдавском языке. Рапорт Земского Исправничества Измаильского Цынута в Бессарабский Верховный Совет, *№ 255, 13 Июня 1825*, în ANA, F. 3, inv. 1, dosar 706, ff. 1-3 verso, 10 verso – 11.

[44] *Ibidem*, ff. 11-11verso.

să informeze Direcția executivă a Guvernului. După colectarea informațiilor din întreaga regiune, Direcția executivă urma să informeze Consiliul Suprem și să solicite aprobarea salariilor pentru traducători. Până la finalizarea acestui proces, traducerile puteau fi realizate de funcționari bilingvi din cancelarii sau, dacă era necesar, unii funcționari puteau fi înlocuiți cu traducători, respectând bugetul alocat[45]. Această hotărâre a fost o tentativă de a impune o soluție birocratică la o problemă sistemică, dar a lăsat neclară sursa de finanțare și a deschis calea pentru noi întârzieri.

În ciuda deciziei Consiliului Suprem din 1826 de a recunoaște problema lipsei de traducători ca fiind generală și de a propune o soluție centralizată, conflictele lingvistice nu s-au diminuat, ci s-au acutizat. Această hotărâre a corectat, de fapt, „Propunerea" anterioară a lui Alexei Bahmetev din 1819, care minimaliza situația. Anul 1827 a marcat apogeul contestării limbii române de către funcționarii ruși. Această situație a devenit o premisă crucială pentru promulgarea hotărârii Consiliului de Stat a Imperiului Rus din 29 februarie 1828, care a dus la anularea autonomiei Basarabiei, deja tot mai limitate.

La 6 iulie 1827, Judecătoria Ținutului Hotin a returnat Isprăvniciei din același ținut nouă rapoarte în limba rusă, care vizau procese civile. Judecătoria a argumentat că aceste documente contraveneau „Statutului" din 1818, care prevedea ca procesele civile să se desfășoare în limba română, și a avertizat Isprăvnicia că risca sancțiuni. Isprăvnicia Hotin s-a apărat, explicând că, deși inițial membrii săi erau aleși dintre localnici, ulterior au fost numiți funcționari ruși care nu cunoșteau deloc limba română. Mai mult, instituția nu avea traducători, iar superiorii săi îi dăduseră instrucțiuni să folosească limba rusă în activitățile sale și în contactele cu instituțiile locale. Răspunsul Isprăvniciei arată clar conflictul dintre legile teoretice ale autonomiei și realitatea practică a impunerii limbii ruse de către funcționarii numiți de stat.

Potrivit cercetărilor Judecătoriei Hotin, argumentele Isprăvniciei nu puteau fi acceptate, deoarece nu aveau o bază legală solidă. Decretul imperial din 3 august 1825, care prevedea că dosarele civile din Basarabia trebuiau traduse în limba rusă doar când erau trimise Senatului din Sankt Petersburg pentru recurs, contrazicea pretenția Isprăvniciei de a folosi rusa la nivel local. În plus, deși în 1825 fuseseră numiți funcționari ruși în cadrul Isprăvniciilor, articolul din „Statut" care stipula utilizarea exclusivă a limbii române în procesele civile nu fusese modificat sau anulat. Dreptul fundamental al locuitorilor de a fi judecați în limba națională rămânea valabil, deoarece Judecătoria Hotin nu primise nicio dispoziție superioară care să anuleze acest drept. Din aceste considerente, Judecătoria a solicitat Consiliului Suprem să decidă dacă raportul Isprăvniciei, care era în contradicție directă cu dispozițiile împăratului, trebuia luat în considerare. În final, Judecătoria Ținutului Hotin raporta că „organizarea proceselor judicia-

[45] О том что Комиссары Измаильского Исправничества не принимают предписаний на Молдавском языке. В Журнал [Верховного Совета], *3* Апреля 1826, în *Ibidem,* ff. 12 verso-13.

re civile se confruntă cu un mare neajuns, toate dosarele și materialele primite de la Isprăvnicie sunt alcătuite în limba rusă, iar pentru traducerea lor în grai moldovenesc trebuie mult timp, ceea ce face imposibilă soluționarea rapidă a diferendelor, cauzând prejudicii oamenilor”[46].

Conform unui raport din 28 iulie 1827 al Judecătoriei Ținutului Bender, un conflict lingvistic a izbucnit între Judecătorie și Isprăvnicia din același ținut, urmând un tipar similar cu cel de la Ismail și Hotin. La Bender, însă, unde ispravnicul și comisarul erau ruși, conflictul a degenerat, mergând dincolo de simplul refuz de a accepta corespondența în limba română. Comportamentul conducerii Isprăvniciei a devenit sfidător și agresiv. Un exemplu elocvent este cel al comisarului Malevici, o figură care se remarcase deja la Isprăvnicia Ismail prin acțiuni similare. La 22 iunie 1827, Malevici a mers personal în cancelaria Judecătoriei Bender, unde a aruncat pe masă două dispoziții ale acesteia, care fuseseră anterior expediate și înregistrate la Isprăvnicie. El a declarat că nu le acceptă pentru că erau scrise în „limba moldovenească”. Acest act de sfidare a demonstrat o escaladare a tensiunilor și o lipsă totală de respect pentru legile și normele administrative existente. Conflictul s-a agravat, comisarul amenințându-l pe funcționarul cancelariei Judecătoriei că-l va pălmui. Comisarul a plecat de la Judecătorie fără a mai lua cu el dispozițiile. Câteva zile mai înainte, același Malevici, în prezența ispravnicului Skorobogatov, ceruse în mod imperativ Judecătoriei Bender să nu mai expedieze hotărâri în „limba moldovenească”, deoarece nu le va executa, întrucât el nu cunoaște „moldovenește”. Nici referirile la articolele „Statutului de organizare a regiunii Basarabia” din 29 aprilie 1818 nu i-au convins pe ispravnic și comisar să se conformeze, declarând că documentul respectiv „fusese deja anulat”[47].

Conform rapoartelor nr. 1502 și nr. 1762 din 13 august și, respectiv, 30 septembrie 1827, Judecătoria Ținutală Bender a informat Consiliul Suprem că Isprăvnicia din același ținut a refuzat să accepte și a returnat 17, respectiv 24 de dispoziții scrise în „limba moldovenească”. Acest refuz s-a produs la ordinul comisarului Malevici, același oficial cu o atitudine sfidătoare remarcată și anterior. Deși Isprăvnicia ar fi putut folosi conțopiștii și registratorii bilingvi pentru a traduce textele, conducerea a preferat să manifeste „nesupunere și rezistență”. Ca rezultat, dispozițiile trimise de la Judecătorie nu au fost acceptate și, prin urmare, nu au fost executate, ducând la o acumulare rapidă de documente nesoluționate[48]. Această situație subliniază un efort deliberat de a bloca sistemul administrativ și de a submina utilizarea limbii române, în ciuda faptului că existau resurse umane disponibile.

[46] О непризнании Бендерским и Хотинским Исправничествами указов цынутных судов на молдавском языке. Исполнено 5 ноября 1827 года, în Dinu Poștarencu, *Destinul românilor basarabeni sub dominație țaristă,* Chișinău, CEP USM, 2012, p. 470-475; Valentin Tomuleț, *Boicotarea de către funcționarii ruși a aplicării limbii moldovenești (române) în procedura judiciară din Basarabia (29 aprilie 1818 – 29 februarie 1828) (Cazul isprăvniciilor Bender și Hotin)*, în Valentin Tomuleț, *Basarabia în sistemul economic și politic al Imperiului Rus (1812-1818). Studii,* Chișinău, Cardidact, 2012, pp. 511-515.

[47] Dinu Poștarencu, *op. cit.,* pp. 472-473; Valentin Tomuleț, *op. cit.,* p. 513.

[48] Dinu Poștarencu, *op. cit*., pp.473-474; Valentin Tomuleț, *op. cit.,* pp. 513-514.

Prin hotărârea sa finală din 5 noiembrie 1827, Consiliul Suprem al Basarabiei a constatat că deciziile luate la 3 aprilie 1826, pentru cazul Isprăvniciei Ismail, rămâneau valabile și pentru situațiile semnalate de Judecătoriile Ținuturilor Hotin și Bender. Consiliul a reamintit că, pe baza „Statutului" din 1818, procesele civile trebuiau soluționate în „limba moldovenească". Prin urmare, a cerut din nou Direcției executive a Guvernului Regional să se asigure că instituțiile și funcționarii își îndeplinesc obligațiile. Observând că situația era „cu totul contrară", Consiliul a ordonat Direcției executive să investigheze faptele „de opunere a rezistenței" ale funcționarilor de la Isprăvnicia Bender și să-i sancționeze pe cei vinovați conform legii. Pentru a preveni întârzierile în soluționarea cauzelor, Consiliul a cerut ca Isprăvniciile Hotin și Bender „să nu se eschiveze de la transpunerea în viață a hotărârilor emise de Judecătoriile Ținutale în cauzele civile, scrise în limba moldovenească" sub amenințarea pedepsei legale. Despre toate aceste măsuri urmau să fie informate și Judecătoriile Ținuturilor Hotin și Bender[49].

Constatăm că decizia Consiliului Suprem din 3 aprilie 1826, deși a reprezentat un pas înainte față de hotărârile anterioare (cum ar fi cea a Consiliului Suprem din 7 mai 1819 și, mai ales, „Propunerea" lui Alexei Bahmetev din 16 iunie 1819), nu a reușit să rezolve problema fundamentală a lipsei de traducători în sistemul administrativ-juridic din Basarabia. Prin urmare, conflictele lingvistice au continuat. Totuși, trebuie menționat că, după aproape două decenii de conflicte, Consiliul Suprem a propus un mecanism centralizat, finanțat din bugetul regional, pentru a completa posturile de traducători în instituțiile administrative. Acest demers a încercat să elimine blocajul de comunicare dintre „lumea rusească" și „lumea română", create de actele fondatoare ale autonomiei Basarabiei din 1812 și 1818. Însă, hotărârea a venit prea târziu. Încă din 1824, namestnicul M. Voronțov și Comitetul de Miniștri al Imperiului Rus lucrau deja la un nou proiect de administrare a Basarabiei care viza anularea autonomiei și administrarea „pe baze generale"[50]. În acest context, orice decizie a Consiliului Suprem care ar fi apărat status-quo-ul lingvistic stabilit în „Statutul" din 1818, nu mai avea nicio șansă de succes. Mai mult, o piedică majoră în consolidarea rolului limbii române era chiar Guvernul Regional, care transformase rusa în unica limbă de lucru prin anularea traducerii documentelor în limba română. Chiar dacă Direcția executivă a Guvernului era responsabilă de implementarea deciziei din 3 aprilie 1826, a subminat-o tacit. Astfel, până în 1827, Judecătoriile Ținulale Hotin și Bender nu fuseseră informate despre această decizie. La sfârșitul aceluiași an, Consiliul Suprem nu primise nicio informație despre funcțiile de traducători solicitate de instituțiile din regiune. În

[49] Dinu Poștarencu, *op. cit.,* p.475; Valentin Tomuleț, *op. cit.,* p. 515.

[50] Выписка из журналов 3 ноября 1825 и 23 февраля 1826 годов № 2137 о представленных Бессарабским Полномочным Наместником проэктах положения о управлении Бессарабскою Областью, устава для тамошняго Областного Совета и штатов для сей облвсти, în AISR, F- 1308, inv.1, 1824-1828, dosar 14, ff. 21-22.

plus, Consiliul nu a stabilit o dată concretă pentru implementarea hotărârii și nici nu a alocat un buget specific, ceea ce ridică întrebarea dacă decizia a fost o intenție reală de a rezolva problema sau doar o retorică goală.

Chiar și după ce Consiliul Suprem a reconfirmat pe 5 noiembrie 1827 decizia sa din 3 aprilie 1826 și a ordonat Guvernului să o execute „obligatoriu", conflictele lingvistice din Basarabia nu au încetat. Un raport din februarie 1828 al Biroului de Cadastru al Regiunii Basarabia arată că problemele erau mult mai răspândite decât au dorit să recunoască autoritățile, afectând nu doar instituțiile menționate anterior, ci și cele de cadastru, trezoreriile și procuraturile. Acest document demonstrează clar că, și după al doilea ordin, instituțiile locale și regionale nu știau de hotărârea Consiliului Suprem, confirmând că Direcția executivă a Guvernului pur și simplu ignora indicațiile primite. Raportul descrie mai multe conflicte, cum ar fi cel dintre Comisia de Cadastru a Ținutului Hotin și procurorul aceluiași ținut, izbucnit în timpul delimitării unei moșii. Problema a apărut din cauza „Statutului" din 1818, care prevedea că activitatea de delimitare a proprietăților se făcea în limba română, dar în cazul implicării statului – în limba rusă. Pe deasupra, nicio instituție implicată nu avea un traducător angajat[51].

Conflictul a escaladat, iar Procuratura ținutului Hotin a reclamat Guvernului că primește documente în limba română. Ca reacție, Guvernul a emis un ordin sever: Comisia de Cadastru era amenințată cu „pedeapsă aspră" dacă mai îndrăznea să trimită documente de interes statal în „limba moldovenească", impunând utilizarea exclusivă a limbii ruse. Deși era conștient că această Comisie nu avea traducător, Guvernul i-a ordonat să solicite temporar traducători de la Judecătoria Civilă a Ținutului Hotin și Isprăvnicia Ținutală respectivă. Această decizie pare ilogică, având în vedere că ambele instituții se plângeau deja de dificultatea de a traduce documente rusești și de lipsa propriilor traducători. Mai mult, Guvernul a omis din nou să informeze toate aceste instituții despre hotărârea Consiliului Suprem din 3 aprilie 1826, care ar fi putut rezolva problema prin angajarea de traducători[52].

Raportul din februarie 1828 descrie și alte conflicte care s-au derulat pe același „scenariu". La 10 noiembrie 1827, colonelul Cerneaev, „ober forșmeister" al pădurilor de stat, a returnat două scrisori de la Biroul Regional de Cadastru, solicitând ca acestea să fie trimise în rusă, deoarece nu avea traducător. La rândul său, Biroul de Cadastru i-a retrimis aceleași scrisori, explicând că activitatea sa se desfășoară conform legii exclusiv în limba română și că, de asemenea, nu are nici traducător, nici fonduri pentru traducere[53].

Situația s-a repetat cu Poliția Orașului Bender, care, pe 17 noiembrie 1827, a returnat o dispoziție în limba română de la Biroul Regional de Cadastru, cerând-o în rusă din cauza lipsei unui traducător. Pentru a-și justifica acțiunea,

[51] Рапорт Межевой Конторы Оной же Области в Бессарабский *Областной* Верховный Совет, *Кишинев, № 250, 1818 года,* în ANA, F. 3, inv. 1, dosar 1200, ff. 5-7 verso.

[52] *Ibidem*, ff. 7-8

[53] *Ibidem*, ff. 8-9.

Poliția a invocat o circulară din 23 mai 1823 a Guvernului Regional care impunea judecătoriilor din ținuturi să trimită documente polițiilor orășenești doar în limba rusă. Acesta este un exemplu clar de atitudine părtinitoare a guvernului, care era conștient că și Biroul de Cdastru se confrunta cu aceeași problemă[54].

Raportul din februarie 1828 arată că Guvernul și conducerea regională de vârf au exercitat presiuni constante asupra instituțiilor care foloseau limba română pentru a impune utilizarea limbii ruse, în ciuda prevederilor „Statutului" din 1818. Prin această strategie, funcționarii ruși erau protejați, iar instituțiile care activau în baza legilor rusești erau avantajate, lipsa traducătorilor devenind o armă politică. De exemplu, pe 6 mai 1826, Direcția executivă a Guvernului a ordonat Biroului de Cadastru să corespondeze cu Poliția Orașului Ismail doar în rusă, folosind același argument al lipsei traducătorului, deși ambele instituții nu aveau personal specializat[55]. De asemenea, viceguvernatorul Firsov a ordonat, în august 1827, ca Biroul de Cadastru să corespondeze cu trezoreriile în rusă, invocând „interesul statului"[56]. Punctul culminant al acestor atacuri asupra limbii romane a constituit anularea „Statutului" din 1818 și adoptarea, la 29 februarie 1828, a „Regulamentului privind administrarea Regiunii Basarabiei" care stipula ca toate activitățile publice din Basarabia să se înfăptiască în limba rusă și doar „în caz de necessitate" se admitea posibilitatea traducerii „în moldovenește"[57].

Așadar, în anii 1820 autonomia Basarabiei a fost subminată sistematic și prin manipularea conflictelor lingvistice. În loc să rezolve problemele de comunicare cauzate de lipsa traducătorilor, oficialii ruși au folosit situația pentru a impune gradual limba rusă în instituțiile administrative și juridice, sub pretextul „interesului statului". Deși Consiliul Suprem a luat unele decizii formale pentru a rezolva deficitul de traducători, precum hotărârea din 3 aprilie 1826, acestea au rămas fără aplicare. Guvernul Regional a blocat tacit implementarea măsurilor și a ignorat în mod repetat dispozițiile Consiliului Suprem, demonstrând o lipsă de interes real în soluționarea conflictelor. Mai mult, a existat o tendință clară de a favoriza instituțiile și funcționarii ruși, ignorând nevoile celor români. Raportul Biroului de Cadastru din 1828 oferă dovezi concrete ale acestei strategii. Conflictele lingvistice, provocate de lipsa traducătorilor, au fost folosite pentru a justifica ordinele de a coresponda exclusiv în limba rusă. Aceste acțiuni, aparent simple, au încălcat prevederile legale care permiteau folosirea exclusivă a limbii române în procesele civile și a ambelor limbi în cele penale și în Guvernul Regional. Treptat, limba rusă a devenit singura limbă oficială în Guvern și în cele mai multe instituții regionale și ținutale, iar funcționarii români au fost obligați să devină bilingvi sau să-și piardă serviciul, ceea ce a accelerat procesul de rusificare.

În concluzie, documentele analizate demonstrează că autonomia acordată Basarabiei după 1812 a fost, în esență, un concept juridic ambiguu și, în multe

[54] *Ibidem*, ff. 9-9 v.
[55] *Ibidem*, ff. 10.
[56] *Ibidem*.
[57] *ПСЗРИ, Второе Собрание (1825-18881),* том 3 (1828), nr. 1834, стр. 197-204.

privințe, lipsit de fundament real. Spre deosebire de autonomiile ,,constituționale" acordate regiunilor din vest, Basarabia a primit un statut de autonomie administrativă provizorie și limitată, care nu a garantat supremația legilor sau a limbii locale. Această autonomie a servit, de fapt, ca o etapă de tranziție pentru a integra teritoriul în Imperiul Rus, permițând autorităților centrale să submineze treptat identitatea culturală și particularitățile administrative ale regiunii. Problemele de comunicare cauzate de lipsa traducătorilor nu au fost simple erori administrative, ci o politică deliberată a oficialilor ruși. Prin crearea unui sistem de ,,lumi paralele", în care funcționarii ruși lucrau în rusă și cei moldoveni în română, autoritățile au generat un haos administrativ. Aceste disfuncționalități au fost ulterior folosite ca un pretext strategic pentru a justifica eliminarea limbii române din administrație și justiție, contrar prevederilor juridice. Cazurile de la Judecătoriile Ținuturilor Akkerman, Orhei, Hotin și Bender sunt exemple clare ale modului în care oficialii ruși, prin refuzul de a utiliza limba română, au blocat sistemul și au impus limba rusă.

Instituțiile și funcționarii ruși au acționat în mod constant pentru a submina prevederile ,,Statutului" din 1818. Guvernul Regional a ignorat dispozițiile Consiliului Suprem de a angaja traducători și a transformat lipsa acestora într-o justificare pentru a impune corespondența exclusiv în limba rusă. Acte precum desființarea Biroului moldovenesc din Guvernul Regional în 1824 și refuzul sfidător al comisarilor ruși de a lucra în limba română au evidențiat o tendință clară de a impune controlul central și de a eroda statutul limbii române. Astfel, autonomia a fost anihilată nu printr-o singură decizie radicală, ci printr-o serie de acțiuni menite să o golească de sens.

Prin urmare, soarta limbii române în Basarabia a fost direct legată de procesul de integrare forțată în Imperiul Rus. Conflictele lingvistice nu au fost întâmplătoare, ci un produs al manipulării politice, care a servit ca justificare pentru a aboli autonomia și a impune un sistem administrativ și juridic rusesc prin ,,Regulamentul" din 1828. Așadar, rusificarea a fost un proces controlat de sus în jos, în care ambiguitatea juridică a fost folosită pentru a submina drepturile și identitatea locală, transformând Basarabia dintr-o regiune cu statut special într-o entitate administrativă apropiată tipologic guberniilor, dar păstrând încă unele particularități nesemnificative locale.